

Verenigingsnieuws

Vrijdag 24 november a.s. om 19:30 uur vindt er in ons verenigingslokaal een bijeenkomst plaats. Na de gebruikelijke informatie en een beamer-presentatie over de families Kocks en Habets, zal onze nieuwe uitgave van verleden&heden nr.19 gepubliceerd worden. Ook niet leden zijn van harte welkom.

Nummer 94

2017 #6

Ons nieuw boek: verleden & heden, nummer 19

Op vrijdag 24 november vindt de presentatie plaats van ons nieuwe boek verleden & heden. Inmiddels is dit al deel negentien. En dat naast vijf themaboeken, het boek 975 jaar Vaals en de boeken 'Einmarsch en Bevrijding' en 'tussen twee grenzen'. Een hele reeks publicaties van onze heemkundevereniging. Ook het nieuwe deel is weer een gevarieerd boekwerk.

Wij treffen er een artikel van Herbert Kuijpers aan over het kegelen in Vaals. Een aantal voormalige Vaalser kegelclubs en kegelbanen worden in het artikel belicht. Maar niet alleen Vaals, ook Vijlen en Lemiers komen aan bod.

Victor Voncken en Peter Sparla hebben de Vaalser familie Kocks onder de loep genomen. D'r 'Jud' va Kocks met zijn winkel aan de Tentstraat en diens zoon de gynaecoloog professor Josef Kocks. Tevens wordt verhaald hoe uit de slagerij Kocks de slagerij Habets is ontstaan.

Hans Hermans vertelt ons waarom Vaals een Koning Hendrikstraat, een Lieve Vrouwestraat en een Irmgardstraat heeft en wie deze Koning Hendrik was. Voorts is er een artikel uit 'Limburg in Beeld' uit 1928 in het boek opgenomen, waarin Vaals in lyrische bewoordingen wordt beschreven.

Kent u de begrippen AOT, PKL, QGIS en Aezel-Projec? Waarschijnlijk niet. Jan Francotte verklaart ons de betekenis van deze begrippen. Hij vertelt dat een grote werkgroep bestaande uit onze eigen archiefmedewerkers aangevuld met leden van de heemkundeverenigingen van Lemiers en Vijlen al meer dan drie jaren bezig zijn met het digitaliseren van de kadastragegevens uit 1832. Het hoe en waarom van dit grote project.

Van geheel andere aard is het artikel "Sjiebe langs die Völser Jrens" van Arthur Cransveld. Smokkelen in de regio Vaals-Aken. "Het Gat in het Westen. De Zondige Grens. Het Akens Koffiefront." Een artikel over het smokkelen door de jaren heen. Beginnend na de Eerste Wereldoorlog, vervolgens de jaren dertig en dan de jaren na de Tweede Wereldoorlog.

"Gasmunten" is de titel van een bijdrage van Herbert Kuijpers. Vroeger had men een gasmeter in huis waarin men als betaling voor het gas muntjes moest stoppen. Deze gasmuntjes waren in winkels te koop en hadden een waarde die overeen kwam met een aantal kubieke meters gas. Het gas had men nodig voor de verlichting en om op gas te koken. Later kwam de elektrische verlichting. Het artikel "50 jaar smederijkunst in Lemiers" van Nico Pakbiers verhaalt over Karl Trösch, die siersmeedwerk vervaardigde. Hij werd geboren in het Duitse plaatsje Udenbreth en vestigde zich later in Lemiers Rijksweg 27, waar hij in 1982 overleed.

=== Vervolg op pagina 2 ===

In dit nummer:

Ons nieuw boek: verleden & heden, nummer 19	1
Promotie van dr. Kees Schaapveld	2
Waarom Luther in Aken geen rol van betekenis speelde	3
Boekje Albert von Thimus	4
Activiteitenagenda	4

Ons nieuw boek: verleden & heden, nummer 19

=== Vervolg van pagina 1 ===

Tegenwoordig heeft Suzanne Anemüller haar atelier in dit pand. Ook zij vervaardigt objecten uit staal in combinatie met andere materialen.

Vorig jaar, in verleden & heden nr. 18, kwamen in een foto-artikel van Victor Voncken de voormalige winkels in de Kerkstraat aan bod. Nu volgt van hem het tweede deel met de voormalige winkels van de Akenerstraat en de Bergstraat. Wederom met tal van foto's en advertenties, voorzien van teksten.

Vorst is er van Sophia Habets-van Groningen een aanvulling opgenomen van haar vorig jaar verschenen artikel over Anna Maria Schmetz. En tot slot: er zijn een drietal dialectstukjes geplaatst in het boek.

Het rijk geïllustreerde boek telt 130 pagina's, waarvan 27 in

kleur. Door de kleurenfoto's zijn de drukkosten hoger en is de verkoopprijs iets hoger dan vorig jaar.

Voor leden is het boek (1 exemplaar per lid) verkrijgbaar voor € 13,00.

Niet leden betalen € 16,00.

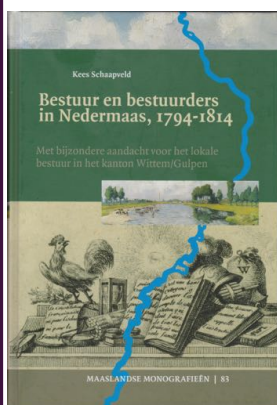
Het boek is vanaf zaterdag 25 november te koop bij:

- Grenswinkel Vaals, Maastrichterlaan 15.

- Read Shop Vaals, Maastrichterlaan 45.
- Kapsalon John Kohnen, Jos Francotteweg 5.
- Puur Viele, Vijlenberg 66. Verkoop tevens op woensdagmorgen van 10.00 tot 12.00 Óp Sankt Tolbert, Bloemendal-straat 11a.

De redactie

Promotie van dr. Kees Schaapveld

Op donderdag 12 oktober was het een grote dag voor de heer Kees Schaapveld.

Hij promoveerde aan de Universiteit Maastricht tot doctor met het proefschrift over 'Bestuur en bestuurders in Nedermaas, 1794 – 1814'. Het gebeurde in de sfeervolle aula van de universiteit. Zoals gebruikelijk verdedigde hij zijn proefschrift tegenover een college van professoren. Uiteraard ging het hem uitstekend af, ondanks dat hij tevoren had gezegd enigszins nerveus te zijn. Na een uur waarin hij vragen moest beantwoorden had het college nog een kort beraad, waarna de heer Schaapveld zijn bull kreeg overhandigd (zie foto). In een slotwoord werd nog gewag gemaakt van de uitzonderlijk prestatie dat hij op zeer korte termijn zijn proefschrift had afgerond in drie jaar. En dit is ook nog een lijkig werk geworden.

Het is ook niet alledaags dat hij nu dr. dr. voor zijn naam mag zetten. Al met al een uitstekende prestatie. Het proefschrift is voor menige heemkundige een waardevol werk. Het bevat feiten uit de periode 1794 – 1814 welke voor de geschiedenis uit deze tijd zeer helder zijn neergezet. Het boek is uitgegeven in de reeks Maaslandse Monografieën. Zij nog vermeld dat Kees Schaapveld intussen is begonnen aan een vervolgstudie.

Herbert Kuijpers

Aachener Nachrichten, Lokalteil, 31 oktober 2017

Waarom Luther in Aken geen rol van betekenis speelde

De Reformatie was in het door en door katholieke westen van het toenmalige Duitsland een grassroots beweging. Aan het woord is ons lid Thomas Richter, als kerkhistoricus verbonden aan de RWTH Aachen: "Misschien was er in Aken in het jaar 1517 een enkeling die wist dat er in Wittenberg een universiteit was, maar het overgrote deel van de bevolking wist dit niet". Dat er ook nog eens 95 stellingen aan de deur van de kathedraal waren genageld door een kritische priester, genaamd Luther, was al helemaal onbekend. In enkele van deze stellingen neemt Luther het op tegen de katholieke aflatenverkopers. De toch al arme boeren werd geld afhendig gemaakt door hun aflaten te verkopen om zo hun zielenheil veilig te stellen. De geschiedenis van de Reformatie in Aken begint, volgens Thomas Richter, aan het einde van een lang proces: met de eerste openbare gereformeerde kerkdienst in 1803. Deze kerkdienst werd gehouden in de Annakirche. Het is bewezen dat de bekende aflatenverkoper Johann Tetzl Aken bezocht heeft. Na een preek in Aken werd er door Tetzl 300 gulden ingezameld. Voor die tijd een enorme som geld. Een heel verschil met Maastricht waar hij later preekte en "maar" 100 gulden ophaalde. Tegen dit "verkopen" van aflaten kwam Luther in opstand. In het jaar 1512 zou Luther een bezoek aan Aken gebracht hebben. Dit is echter nooit bewezen. Of Luther nu wel of niet in Aken was, in die tijd was er nog geen spoor te bekennen van de Reformatie. Toch kunnen we aannemen dat er steeds meer informatie over de gebeurtenissen in het Oosten van Duitsland via de handelsroutes naar Aken kwam. Tot in 1530 de Aachener Religionsunruhen begonnen. Leden van het gilde van de

lakenfabrikanten en andere ambachtslieden sloten zich aan bij de Reformatie, die geleidelijk ook door Nederlandse handelaren naar Aken gebracht werd. De adel en de stadsraad beklaagden ondertussen het verval van het katholicisme. Veel Lutheranen en aanhangers van de gereformeerde beweging oefenden hun geloof uit in de privésfeer. Dat was voor de Akense burgerij geen probleem, want niet zichtbaar. Op de plaats waar nu de Mayersche Buchhandlung gevestigd is, stond vroeger een gebouw genaamd Großer Klüppel. Iedereen wist dat de protestanten daar hun kerkdiensten hielden. Aan het eind van de 16de eeuw was de situatie zodanig dat de door en door katholieke stad Aken geregeerd werd door een raad met in de meerheid protestanten. In de ogen van keizer Karel V was dit niet in orde en hij verving de overwegend protestantse raad door een katholieke. De onlusten gingen ook verder in de 17de eeuw en werden heviger. Op de Markt vonden twee openbare executies plaats van protestantse kopstukken. Voor de gerespecteerde goudsmid en woordvoerder van de Reformatie, Mathias Kalckbrenner, werd ter afschrikking naast de Eäzekomp (schaal van het standbeeld van Karel de Grote, JF) een schandpaal geplaatst. Deze zuil werd pas in 1793 door de Franse bezetting verwijderd. In de circa 200 honderd jaar tussen het plaatsen en het verwijderen van de schandpaal was de samenleving tussen katholieken en protestanten min of meer gearrangeerd. Wat uiteindelijk betekende dat de protestantse samenleving in het openbaar niet plaatsvond. Veel gereformeerde families hadden de stad reeds verlaten. In 1649 werd in Vaals de Hervormde Gemeente met liturgie in de Duitse taal opgericht. In 1667 de Waalse kerk met

Franstalige liturgie voor gelovigen uit Wallonië. In december 1737 werd de evangelisch-luthersche kerk ingewijd (huidig cultuurcentrum Kopermolen, JF) voor Duitse gelovigen. In 1700 leefden circa 25000 tot 30000 mensen in Aken. Volgens Thomas Richter bezochten iedere zondag 400 tot 500 mensen de protestantse kerkdiensten in Vaals. Het bezoeken van een kerkdienst was in die tijd geen sinecure. Aan te nemen is dat roversbenden de kerkgangers hebben opgewacht. Aan deze situatie kwam een einde toen door de Franse bezetters de geseculariseerde Annakerk aan de protestantse bevolking werd aangeboden. Door de protestanten werd een orgel en kerkmeubelen aangeschaft. Op 17 juli 1803 werd de eerste kerkdienst gehouden. De Lutheranen en de gereformeerden gebruikten het gebouw afwisselend samen. Sindsdien is er enorm veel gebeurd op oecumenisch gebied. Ondanks de soms grote theologische verschillen tussen de verschillende christelijke confessies zoekt men steeds meer naar de verbindende elementen.

Jan Francotte

Secretariaat:
Heuvel 4
6291 CS Vaals
Nederland

Telefoon: 043-306 42 06
E-mail: sankttolbert@gmail.com

Bezoek onze
website
sankttolbert.nl

Bezoek ons ook op:
facebook

Boekje Albert von Thimus

Het in onze vorige Nieuwsbrief beschreven boekje Albert von Thimus "Zijn leven en werken" door Hans Hermans is vanaf nu verkrijgbaar.

Het boekwerkje is voor € 5,00 te koop in de VVV winkel "Puur Viele" te Vijlen.

De VVV winkel is geopend op vrijdag en zaterdag.

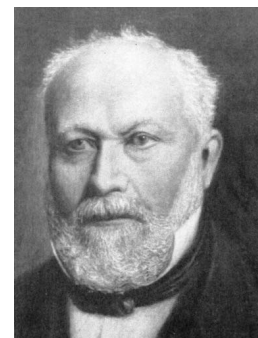
Dit boekwerkje telt 44 blz. en bevat een geweldige brok

geschiedenis over de familie von Thimus, de gemeente Vaals en het dorp Lemiers in het bijzonder.

Een boekje met ongetwijfeld voor velen nog onbekende gegevens over de geschiedenis van de gemeente Vaals in de vorige eeuwen.

Het boekje is **niet verkrijgbaar** bij de Heemkundekring Sankt Tolbert en wij kunnen u ook

geen verdere informatie verstrekken.

Verenigingsnieuws

Activiteitenagenda

9 december

Familieavond voor leden
Heemkundekring Sankt Tolbert.
Aanvang 19:00 uur

9, 10, 16, 17 december

Nostalgische Kerstmarkt Vaals,
Maastrichterlaan 101

9 en 10 december

Krismes I Vols: Pop-up Stores
Juliananplein

17 december

Kerstconcert Koninklijk
Mannenkor St. Cecilia 1837.
Aanvang 17:00 uur in Sint
Pauluskerk te Vaals

De nieuwsbrief is een uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert.

Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com.

De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.

